

Vrbové křoviny hlinitých a písčitých náplavů se nacházejí podél Bílého potoka, kde díky lidským zásahům převažuje vrba křehká, především ve stromovém patře. Časté jsou zde nitrofilní druhy jako kopřiva dvoudomá, chrastice rákosovitá, svízel přítula, kostival lékařský, v jarním období také orsej jarní, sasanka hajní, křivatec žlutý.

křivatec žlutý

Vysoké mezofilní a xerofilní křoviny se vyskytují pouze ojediněle díky vysokému zornění a malému výskytu mezí. Tvoří je především růže šípková, trnka obecná, dále třešeň ptačí, hloh.

trnka obecná

Chráněné druhy

V blízkém okolí Velké Bíteše se vyskytují dle vyhlášky 395/1992 Sb. tyto zvláště chráněné druhy:

v kategorii silně ohrožené:

- ✿ **koniklec velkokvětý** - fialově kvetoucí časně jarní stepní rostlina
- ✿ **kosatec sibiřský** - fialově kvetoucí rostlina vlhkých stanovišť
- ✿ **všivec mokřadní** - drobná červenofialově kvetoucí rostlina vlhkých luk

kosatec sibiřský

vemeník dvoulístý

vratička měsíční

v kategorii ohrožené:

- ✿ **brambořík nachový** - nachově kvetoucí rostlina listnatých lesů s hlízovitým oddenkem
- ✿ **prstnatec májový** - fialově kvetoucí luční orchidej s nápadně skvrnitými listy, roste na podmáčených loukách
- ✿ **vemeník dvoulístý** - bíle ostruhaté nápadně vonící květy, nachází se v řídkých lesích a světlínách
- ✿ **vratička měsíční** - drobná kapradinka suchých pastvin a travnatých strání
- ✿ **tolije bahenní** - bíle kvetoucí bylina rašelinných luk

prstnatec májový

tolíje bahenní

brambořík nachový

Z dalších druhů, pro tuto oblast méně běžných a vzácnějších, můžeme zmínit následující:

bahnička obecná, bradáček vejčitý, hruštica jednostranná, hruštička menší, jaterník trojlaločnatý, krušík široolistý, lakušník vodní, lýkovec jedovatý, ocún jesenní, plavuň vidlačka, starček potoční, suchopýr úzkolistý, violka bahenní.

Vydala:
Základní škola Velká Bíteš
Sadová 579
skola@zsbites.cz
www.zsbites.cz

v roce 2007

Text: Ing. Renata Holánková
Foto: Mgr. Pavel Holánek
Grafická úprava: Ing. Jan Chmelíček
Tisk: Protisk Velké Meziříčí
Náklad: 2500 ks

Tento projekt vznikl za finanční podpory kraje Vysočina

Území Velké Bíteše vzhledem ke své poloze na přelomu Českomoravské vrchoviny je členité a typické vysokým podílem smrkových monokultur a orné půdy. Orná půda je zcelena do velkých bloků, kde ve větší míře absentuje rozptýlená zeleň. Z polních plodin se pěstují převážně obilniny, především pšenice, ječmen, dále řepka, kukuřice.

Lesy

Původní lesní společenstva se v území vyskytují jen výjimečně. S příchodem člověka byla nahrazena převážně smrkovými monokulturami, kde absentuje keřové a bylinné patro. Jen ve fragmentech či na okrajích nacházíme zbytky původních druhů. K nejrozšířenějším porostům patřily jedlodubové bučiny a bučiny s javorem.

V **jedlodubových bučinách** byl ve stromovém patře dominantní buk lesní, s příměsí jedle bělokoré a dubu zimního. Bylinné patro je velmi chudé i v jarním aspektu. Vyskytuje se zde bika chlupatá, šťavel kyselý, borůvka, svízel okrouhlostý, jestřábník lesní, pstroček dvoulístý, z mechorostů nejčastěji ploník ztenčený. Z mezotrofních druhů starček Fuchsův, violka lesní, mléčka zední. Lokálně druhy rodu ostružiník.

Bučiny s javorem zaujímaly kamenité části středních až strmých svahů, kde se vyskytují půdy obohacené humusem, provzdušněné a čerstvě vlhké.

šťavel kyselý

Louky

V dřevinném patře převládá buk lesní s příměsí jedle bělokoré a vždy s ušlechtilými listnáči – javor klen, lípa srdčitá a velkolistá, jasan ztepilý, jilm horský. V keřovém patře se vyskytuje bez hroznatý, zimolez obecný, kalina obecná. V bylinném patře se vyskytují mezofilní až nitrofilní druhy jako: bažanka vytrvalá, kopytník evropský, ostřice prstnatá, česnáček lékařský, šťavel kyselý, netýkavka nedůtklivá, starček Fuchsův, vraní oko čtyřlísté, vzácně lýkovec jedovatý.

Porost vrby křehké podél Bílého potoka

Jasanové olšiny vyššího stupně zaujímaly údolní nivu potoků a prameniště. Hlavní dřevinou byla olše lepkavá, méně olše šedá, jasan ztepilý, vrba křehká. Dřevinami podél potoka jsou převážně vrba křehká, olše lepkavá, jasan ztepilý. V bohatém podrostu nalezneme mokřadní, vlhkofilní, mezofilní druhy a převahu druhů nitrofilních. Jsou to kopřiva dvoudomá, netýkavka nedůtklivá, starček Fuchsův, šťavel kyselý, řeřišnice hořká, papratka samice, vzácněji prvosienka vyšší. V okolí potoků se často hojně vyskytuje invazní netýkavka žláznatá.

Mělké deprese a dna svahových úvalů zaujímají **olšiny** vyššího stupně. Trvalé zamokření omezuje možnost výskytu dřevin. Dominují zde mokřadní druhy jako skřípina lesní, metlice trsnatá, vysoké ostřice, blatouch bahenní, tužebníček jilmový, violka bahenní, řeřišnice hořká a přesličky.

prvosienka vyšší

Z dálky většina luk vypadá téměř stejně. V území mají převahu kulturní a polokulturní louky, které byly v minulosti většinou hnojeny. Základ luk tvoří trávy, které se snadno a rychle rozmnožují trsy a oddenky. Patří mezi ně např. psárka luční, bojinek luční, srha říznačka, jílky. Z jiných rostlin zde najdeme např. různé druhy jetelů, pryskyřník prudký či zlatožlutý, smetanku lékařskou, řebříček obecný, řeřišnici luční, kakost luční, zvonek rozkladitý, kohoutek luční, jitrocel kopinatý, kontryhel obecný. Na vlčích místech roste pcháček zelinný. Nitrofilní místa pak osidlují druhy rodu šťovík.

kopretina bílá

Při bližším ohledání luk vidíme, že se jejich rostlinstvo liší. Záleží na tom, zda se vyskytují na vlhké či suché půdě, zda jsou přirozené, či kulturní, zda jsou obhospodařované nebo zanedbávané. Louky jsou většinou člověkem vytvořené ekosystémy a jejich existence na něm závisí. Také během roku se jejich podoba několikrát změní.

Mezi reprezentativnější biotopy v území Velké Bíteše můžeme zařadit níže uvedené.

Mezofilní ovsíkové louky se v území nachází pouze okrajově na mezích a jako přechod k aluviálním psárkovým a vlhkým pcháčovým lukám. Vyskytují se zde druhy jako ovsík vyvýšený, ovsík pýřitý, srha říznačka, medyněk vlnatý, psárka luční, zvonek rozkladitý, kakost luční, chrastavec rolní, kopretina bílá, lomikámen zrnatý.

kakost luční

Aluviální psárkové louky zaujímají většinu lučních stanovišť v území. Většinou jako doprovod potoční nivy, mimo potoční nivu je vyšší zastoupení medyněk vlnatého. Charakteristickými druhy jsou psárka luční, metlice trsnatá, kostřava luční, medyněk vlnatý, lipnice luční, ostřice dvouřadá, popenec obecný, kohoutek luční, krvavec toten, vrbina penízková.

Vlhké pcháčové louky se vyskytují v nejreprezentativnější formě pouze mezi pramennými stružkami nad Královským rybníkem, jinak pouze jako drobné terénní deprese na psárkových loukách podél Bílého potoka.

Podmáčená louka u Královského rybníka

Zastoupena je zde lipnice luční, psárka luční, bika ladní, ostřice obecná, skřípina lesní, sítina rozkladitá, pcháček, blatouch bahenní, pomněnka bahenní, violka bahenní, kozlík dvoudomý a prstnatec májový jako jediný zástupce orchidejí lučních stanovišť v bližším okolí.

Vlhká tužebníčková lada se vyskytují pouze v několika segmentech. Nejvýznamnější jsou ve svahových depresích v blízkosti Bílého potoka, kde se vytvořila v důsledku absence kosení. Jde víceméně o monodominantní porosty tužebníčku jilmového, dále se zde vyskytují blatouch bahenní, skřípina lesní, sítina rozkladitá, pcháček.

blatouch bahenní